

Una política sense polítics.

Propostes per a una democràcia avançada o integral.

1.- Apartat dels 10 punts del manifest on se situa *

Democràcia participativa
Control dels càrrecs electes (= sortejats)
Eliminació dels privilegis dels polítics
Lluita decidida contra la corrupció.

* Toca tots aquests punts, però si cal triar-ne només un, el primer: “democràcia participativa”

2.- Temàtica i número del text de debat

El conjunt de propostes d'aquest model vol respondre al repte de la genuïna participació i deliberació ciutadana com a element que cimenta una democràcia en què “el govern del poble” deixa de ser només un eslògan per esdevenir una pràctica real. La pràctica real que ha de definir tota la política. L'objectiu és generalitzar eines de participació ciutadana fins ara experimentades només localment i fragmentada, i fer que esdevinguin l'aspecte troncal del sistema, és a dir, fer que el ciutadà o ciutadana comuns esdevinguin els actors polítics principals.

Com intensificar radicalment el grau de democràcia d'una societat de masses, com ara Catalunya, i donar veu de manera permanent a 7,5 milions d'habitants? Com aconseguir combinar la circulació permanent de la veu ciutadana de baix a dalt, tot convertint-la en mandat exclusiu, amb la necessitat de fer funcionar eficaçment i ràpidament un aparell d'Estat i un sistema públic moderns?

Les propostes són: la generalització de consultes i referèndums com a Suïssa; el desplegament de “consells ciutadans” per a la resta de temes no tractats en les consultes; un Parlament triat per sorteig per escriure i ratificar les lleis sortides de les consultes i consells; i un Govern triat per sorteig que executa aquestes lleis. El sistema que ha d'articular aquests mecanismes de manera democràtica, ràpida i eficient l'hem anomenat subsidiarietat integral. El sistema es complementa amb un període constituent que ha de facilitar (o eventualment descartar) la seva posta en marxa, i mecanismes de transparència i seguiment ciutadà, i de revocació immediata de càrrecs imputats en corrupcions i altres abusos.

3.- Exposició, diagnòstic, reflexió general

Tothom critica la immoralitat i la inoperància de la classe política, però es parla poc de les solucions i alternatives a aquest problema. Pitjor encara, la manca de bones solucions fa guanyar el debat als partidaris de la democràcia representativa com a única alternativa a l'autoritarisme, quan en realitat tots dos són subsistemes d'un mateix ordre mundial.

Com a alternativa a aquest silenci, el conjunt de mesures de l'article vol respondre al repte de la genuïna participació i deliberació ciutadana, enteses com el primer element que ha de cimentar una “democràcia avançada” o “democràcia integral”. Hem usat aquests termes tot deixant per a una altra ocasió el debat sobre quin nom és més apropiat, i centrant-nos en

explicar els continguts. Les mesures descrites estan pensades per a l'escenari d'una futura Catalunya independent, però, amb variacions, poden servir per a qualsevol altre país o societat. Potser no és realista creure que la Catalunya independent adoptarà un sistema polític com aquest, però, malgrat tot, l'ocasió de parlar-ne és immillorable en el context d'un debat sobre el model d'Estat per construir.

A Catalunya, el debat públic per la reforma electoral és l'única resposta, òbviament insuficient, a la desafecció ciutadana. En aquest debat, algunes propostes són irrellevants i d'altres són insuficients, i creiem que no hi ha prou interès per tractar el fons de la qüestió. Els problemes fonamentals són absents d'aquest debat. No es tracten l'elitisme, l'arrogància ni l'abús de poder dels polítics professionals, o tampoc llur submissió als poders fàctics locals i internacionals del mercat que els fan còmplices de la seva agenda neoliberal salvatge i suïcida. En aquest context, qualsevol proposta seriosa de canvi polític hauria de respondre a dues qüestions: la primera, si és possible crear una política sense polítics professionals, i la segona, com desenvolupar el dret democràtic a qüestionar el capitalisme, ja sigui per millorar-lo o per substituir-lo per una altra cosa.

Destacarem quatre propostes: les dues primeres, irrellevants, i les dues darreres, insuficients, sobre la reforma electoral i política:

El doble vot segons territori i població, seria un canvi fruit del consens entre els partits que volen una circumscripció única i els que defensen l'equilibri entre territoris. La seva aplicació provocaria un canvi en la correlació de forces dels partits, sense conseqüències socials reals.

Les llistes obertes, en el millor dels casos serveixen per castigar electoralment un personatge polític sense perjudicar el seu partit, però no asseguren que els seus successors no cometin els mateixos errors, faltes o crims, o fins i tot de pitjors.

Una llei per a la transparència i la rendició de comptes seria necessària però insuficient. Reduiria la corrupció, la prevaricació i altres abusos, però no eliminaria l'arrel del problema: una invariable tendència de la classe política a acaparar recursos i poder personal i de partit. Podria ser efectiu a curt termini, però el temps i una certa relaxació de les normes li faria perdre eficàcia.

Ampliació del nombre de poders i restitució de llur independència. Els partits, el bicameralisme i la separació de poders han fracassat com a mecanismes d'equilibri de poder perquè avui dia el clientelisme sistèmic i partitocràtic envaeix totes les institucions. Ampliar el nombre de poders, tot creant un "quart poder" oficial dels mitjans de comunicació o de l'educació, no resol aquest problema. Establir noves regles per garantir la independència dels poders pot funcionar, però com amb la llei de transparència, la vigilància pot relaxar-se si els interessos contraris són encara forts.

El desafiament logístic d'una democràcia avançada o integral.

Hi ha alternatives al representativisme liberal, i aquestes són viables, més enllà de moltes experiències locals reeixides, a escala d'un país com Catalunya. L'augment del nivell cultural de la població en els darrers anys i les noves tecnologies de la comunicació, entre d'altres factors, farien possible una governabilitat sense una classe política privilegiada. L'objectiu és generalitzar eines de participació ciutadana fins ara experimentades només localment i

fragmentada, i fer que esdevinguin l'aspecte troncal del sistema, és a dir, fer que el ciutadà o ciutadana comuns esdevinguin els actors polítics principals.

El desafiament logístic per portar a la pràctica aquestes mesures pot semblar inabastable. Com intensificar radicalment el grau de democràcia d'una societat de masses, com ara Catalunya, i donar veu de manera permanent a 7,5 milions d'habitants? Com aconseguir combinar la circulació permanent de la veu ciutadana de baix a dalt, tot convertint-la en mandat exclusiu, amb la necessitat de fer funcionar eficaçment i ràpidament un aparell d'Estat i un sistema públic moderns?

4.- Documents per aprofundir el tema

Document font (versió llarga, 15p.):

- Pelayo, Germà; "Una política sense polítics" <http://is.gd/AQ1AZ7>

Hi ha documents sobre les diferents propostes, excepte sobre la subsidiarietat integral.

- Syntomer, Yves; *Le pouvoir au peuple. Jurys citoyens, tirage au sort et démocratie participative*, La Découverte, Paris, 2007
- Hansen, M. H; *La Démocratie athénienne à l'époque de Démosthène*, Les Belles Lettres, coll. « Histoire », 2003
- Font Fàbregas, Joan; *Els Nuclis d'Intervenció Participativa (NIP). Anàlisi de tres experiències*; Papers d'Innovació Social núm. 60, Ecoconcern, Barcelona, Octubre 1998

5.- Propostes d'acció numerades

0. Comentari inicial: Es tracta de posar a l'abast del ciutadà una diversitat de mitjans d'organització, la suma i equilibri de les quals facilitarà l'expressió de la diversitat i complexitat d'una societat com la catalana. Totes aquestes propostes existeixen o han existit històricament a escala local o supralocal i en altres països, excepte la proposta núm. 4 "subsidiarietat integral", que és l'aportació original d'aquest text.

1. Estendre i generalitzar la democràcia directa – Consultes ciutadanes gairebé setmanals (com a Suïssa) per a totes les qüestions importants sense cap excepció, malgrat que la participació pugui ser baixa en un primer moment, car això no és indicatiu de fracàs del nou sistema com a vegades ha estat apuntat, sinó de falta de rodatge. Les competències subjectes a referèndums serien les següents:

- L'aprovació per blocs dels articles de la nova constitució catalana. L'elaboració prèvia dels articles es faria mitjançant un procés constituent (veure la proposta 6) basat, probablement, en un sistema de Consells Ciutadans (CC).
- La reforma de qualsevol article d'una constitució ja aprovada, a proposta de la pròpia ciutadania mitjançant iniciatives (ILP) que reuneixin 50000 signatures en 6 mesos.
- Tota altra temàtica proposta per una iniciativa legislativa popular, és a dir, que reuneixi 50000 signatures en 6 mesos, o a iniciativa del Parlament

2. Utilitzar la democràcia deliberativa per a la resta de decisions de la funció legislativa. Ni les eleccions parlamentàries o presidencials actuals, ni els referèndums, permeten un debat raonat, informat o enriquit, necessaris per a prendre decisions encertades. Els parlaments

cobreixen aquesta funció, però la solució a un problema n'ha creat d'altres com la partitocràcia i la política espectacle. L'eina fonamental de la democràcia deliberativa serien els "Consells Ciutadans" (CC): grups reduïts de persones triades per sorteig, com els jurats populars, que es reuneixen durant uns pocs dies per emetre una opinió sobre un tema o una proposta particular, després d'haver estudiat les proves i arguments presentats per diversos actors, com ara institucions públiques, associacions, xarxes ciutadanes o particulars.ⁱ

Les propostes de llei sobre les quals deliberen els CC, tindrien el seu origen en ILP (col·lectes de 50000 signatures en 6 mesos), o al Parlament, que coordinaria l'agenda temàtica i cobriria els temes no proposats per la ciutadania. Hi ha experiències puntuals de CC arreu del món sota noms i variants diferents. Un desafiament fonamental és organitzar l'estructura que ha de permetre el funcionament generalitzat i permanent d'aquest procés pel conjunt de Catalunya.

3. Diputats i Govern triats per sorteig (com a l'Atenes clàssicaⁱⁱ), cada 2 o 3 anys entre llistes de persones independents (sense representar a cap partit) que han passat una prova prèvia de qualificació específica (sense límit en el nombre de persones candidates acceptades) per exercir cadascun dels càrrecs: diputats, ministres dels diferents rams i potser secretaris de ministeris. Les persones escollides rebrien una formació específica intensiva d'un mes abans d'exercir.

Aquests càrrecs polítics no professionals serien assistits per cossos de secretaris i altres funcionaris tal com avui dia són assistits els polítics professionals.

El Parlament només a) proposa lleis fins a cobrir tots els aspectes que, al parer del propi Parlament, cobreixen els temes no proposats amb anterioritat per la ciutadania en referèndums, i les envia als CC perquè hi deliberin; b) ratifica la traducció en llei de les resolucions dels CC i col·labora amb alguns d'ells en la formulació d'aquestes lleis quan ho necessiten. El Consell de Ministres veuria la seva funció restringida a la implementació de les lleis emanades del Parlament i els CC, tot perdent la capacitat de proposar lleis, amb excepcions com ara una situació de guerra. Els partits polítics deixarien de ser blocs rivals en lluita per la consecució del poder i es convertirien en grups ideològics o de pressió per una causa determinada, sense funció legal, però sense perdre la seva capacitat de vertebrar idees i discursos.

La presidència de la República, la presidència del Parlament i altres càrrecs de coordinació, s'exerciran per períodes rotatoris de sis mesos entre els ministres i diputats respectivament. Els salaris dels diputats i dels ministres del Govern estarien fixats per llei, i en tot cas no serien gaire superiors als establerts per conveni per una funció pública o privada que requereix una titulació de llicenciatura universitària, malgrat que aquesta no sigui requerida per a exercir aquests càrrecs. La reducció de despeses extraordinàries i l'eliminació dels privilegis serien aspectes imperatius. Per a les persones no escollides en el sorteig, haver aprovat l'examen podria ser un requisit per exercir altres càrrecs en les esferes pública o privada.

4. Subsidiarietat integral – Aquest circuit de presa de decisions pretén fer efectiu a la pràctica un govern de baix a dalt en una societat complexa. En ell : 1) Els CC deliberen respectant, complint i donant forma a les decisions de les consultes o referèndums. 2) Els diputats només tradueixen en lleis el mandat dels consells ciutadans i el dels referèndums. 3) El govern només "executa" el mandat de les lleis i no té capacitat de proposar lleis (o té una capacitat

limitada per llei a un mínim percentatge o a situacions d'emergència)

El futur aparell d'Estat català necessitarà prendre decisions de manera ràpida perquè l'administració no pateixi bloquejos ni retards en el seu funcionament quotidià. Actualment això es practica verticalment: les ordres es generen als centres de poder i es distribueixen "avall" vers les administracions subordinades i al conjunt de la població. Aquesta jerarquitzaçió fomenta el dirigisme i dilueix el diàleg i el consens democràtic. El sufragi universal és magnificat com a peça central d'una falsa democràcia creada per ocultar aquesta imposició del poder de les elits. El seu engany s'evidencia quan legislatura rere legislatura tots els governs responen als interessos dels poderosos i frenen el desenvolupament de les necessitats socials. Com a alternativa, la subsidiarietat integral vol fer efectiu un govern de baix a dalt, en el qual totes les decisions són resultat directe de diferents processos de participació ciutadana en una societat d'uns quants milions d'habitants. La qüestió és : l'inevitable aleniment operatiu fruit de la participació, seria suportable pel funcionament del sistema polític i administratiu ?

L'esmentat circuit de presa de decisions de baix a dalt es composaria dels elements següents (veure les figures 1 i 2):

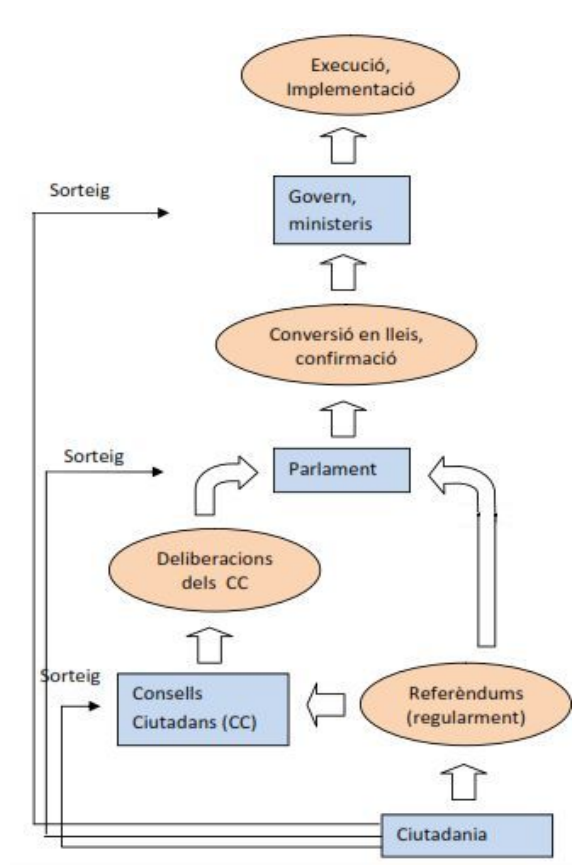

Figura 1. Subsidiarietat integral (mandat de baix a dalt on la ciutadania posa les idees i les persones)

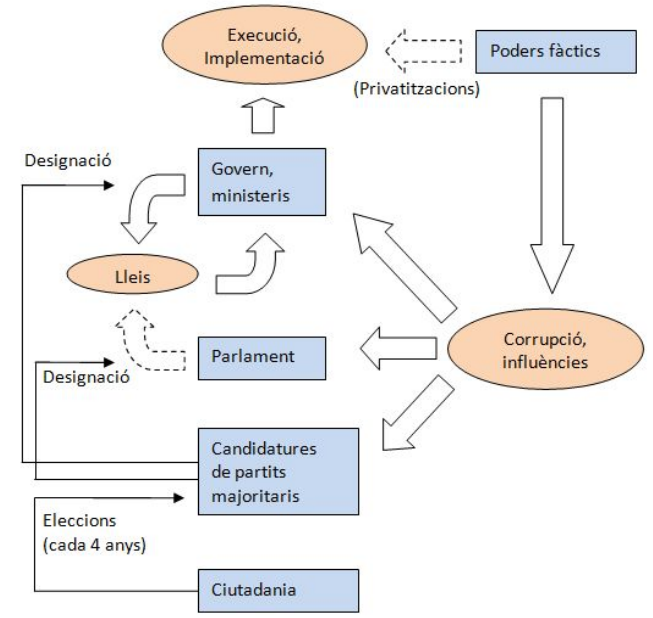

Figura 2. Sistema actual (la ciutadania té un protagonisme marginal i la política professional s'autoperpetua des de les elits)

5. Període constituent – (Com a Islàndia) Es tracta de posar en marxa un temps per a l'elaboració participativa de la constitució catalana. Aquesta elaboració es pot organitzar en diverses fases mitjançant la implicació de grups temàtics, de funcionament similar als CC mencionats. L'acceptació d'aquest punt 5è sotmet totes les altres mesures a la categoria d'orientacions per a un escenari possible, que formarien part del debat d'aquest procés constituent.

6. Seguiment ciutadà i revocació immediata – Cal establir mesures per a una transparència i rendició de comptes efectives, l'èxit de les quals estaria àmpliament garantit en el marc d'una desprofessionalització de la política, mentre seria insuficient en el marc de la política actual, com s'ha explicat abans. Aquestes mesures serien la suspensió temporal i immediata de tot càrrec (inclòs la del President de la República) imputat en qualsevol cas de corrupció o abús de les seves funcions, i la suspensió definitiva i immediata en cas de culpabilitat provada. Altres mesures serien a) Establir una línia de judicis ràpids per tots els abusos de la funció pública, b) l'eliminació integral de la impunitat de tot càrrec polític, c) filmació de totes les trobades i reunions; pàgines web per a la publicació d'aquests vídeos i d'informes relacionats amb totes les activitats, reunions i altres processos de presa de decisions; detall de tota la comptabilitat pública fins al darrer cèntim, b) desenvolupament de pressupostos participatius allà on la ciutadania vulgui establir-los, i una llei per llur articulació amb les altres mesures (CC, referèndums, etc.)

6.- Autors i data

Germà Pelayo; setembre 2013

ⁱ Syntomer, Yves; *Le pouvoir au peuple. Juries citoyens, tirage au sort et démocratie participative*, La Découverte, Paris, 2007

ⁱⁱ Hansen, M. H; *La Démocratie athénienne à l'époque de Démosthène*, Les Belles Lettres, coll. « Histoire », 2003